

Ledare

JAYNE SVENUNGSSON

Vi har denna vårvinter glädjen att fira att *Svensk Teologisk Kvartalskrift* (STK) fyller hundra år. Detta gör vi på ett tvåfaldigt sätt. För det första med ett festligt symposium som går av stapeln i Lund den 4 april och till vilket flera av Nordens tongivande teologer och religionsvetare bjudits in för att tala om tidskriftens historia, nutid och framtida utmaningar. För det andra firar vi med att i föreliggande nummer återpublicera en skrift av STK:s initiativtagare Gustaf Aulén (1879–1977). Om det förra inslaget i firandet är av mer festlig art kan det senare sägas vara av mer allvarig art. Aulén publicerade *Kristendomen och kulturkrisen* 1936,¹ i en tid då de demokratiska länderna i Europa var klämda mellan Stalins terrorvälde (detta år pågick skenrättegångarna för fullt i Moskva) och de nazistiska och fascistiska diktaturerna i Tyskland och Italien.

Det är ingen tillfällighet att vi väljer att återpublicera just denna text. Även om man alltid bör vara varsam med att dra paralleller till tidigare historiska skeden, så är flera av de politiska utvecklingar som sker denna vårvinter av en art som är oöverträffad i efterkrigstid. Sedan Donald Trump tillträdde sin andra mandatperiod som USA:s president den 20 januari har en aldrig sinande ström av exekutiva beslut fattats, åtskilliga av en art som direkt utmanar den amerikanska rättsstatens bärande principer. På det internationella planet har Trump gjort en rad utspel om att ta land från allierade och därtill hotat att driva på en förflyttning – i praktiken en etnisk rensning – av Gazas befolkning (att detta står i flagrant strid mot internationell rätt bör knappast inflikas). Vid tiden då denna ledare författas är Trump i färd med att göra upp om Ukrainas framtida öde med Rysslands president Vladimir Putin, väl känd för sina autokratiska metoder och för att under sina drygt

1. Gustaf Aulén, *Kristendomen och kulturkrisen*, Stockholm 1936.

tjugo år vid makten ha nedmonterat den begynnande demokrati som växte fram ur Sovjetunionens kollaps under 1990-talet.

Aulén väcker i sin text den viktiga frågan om var kyrkan och teologin står när den demokratiska marken sviktar och humanistiska ideal prisges. Han gör det i sin tids språkdräkt och med sin tids intellektuella fördomar – på ett par ställen blameras texten av trista ersättningsteologiska stereotyper. Likväl fångar Aulén med skärpa och klarsynthet vad det är som står på spel i de politiska och idémässiga förskjutningar som sker vid tiden då han publicerar essän. Och hur det än förhåller sig med de historiska parallellerna så är den fråga Aulén väcker också en fråga vi bör ställa oss i dag, om än inte enbart ur ett snävt kristet perspektiv utan ur de bredare filosofiska, etiska och existentiella perspektiv för vilka STK utgör ett akademiskt forum. Vad kan vi till exempel lära av historien vad beträffar olika teologiers tendens att bekräfta eller stå emot aggressiva nationalistiska strömningar? Vilka resurser finns i nutida andliga traditioner och praktiker för att främja kritiska demokratiska ideal? Och vilken roll spelar den akademiska forskningen i tider då religionen tas till intäkt för exkluderande politiska agendor?

De bidrag som följer på Auléns essä aktualiserar samtliga detta slags frågor. Så reflekterar Valborg Lindgärde i sin föreläsning – med anledning av att hon 2023 tilldelades Anders Nygren-priset – över betydelsen av sin barnoms läsarmiljö som en grogrund för att forma kritiskt tänkande medborgare. I efterföljande bidrag belyser Pascal Andréasson fribaptismens vapenvägran och långa kamp för värnpliktsfrihet under tidigt 1900-tal, en kamp som till sist kulminerade i rätten till samvetsfrihet i svensk lag 1925. Genom ett porträtt av den brasilianske pedagogen, katoliken och socialisten Paulo Freire (1921–1997) aktualiserar Peter Karlsson i sin tur frågan om hur teologin – liksom de religiösa arkiven överlag – kan utgöra en resurs för en dynamisk och kritisk pedagogik. Avslutningsvis väcker Dorte Lund Kappelgaard frågan om hur den lokala församlingen kan utveckla kontextuellt formade kyrkliga praktiker bortom gudstjänstlivet, vilka tillåter även människor som inte är vana kyrkobesökare att vara delaktiga i exempelvis diakonala aktiviteter.

Med detta nummer av STK sker en rad justeringar i redaktionens sammansättning. Efter många år som tidskriftens redaktionssekreterare lämnar Martin Nykvist över rodret till Astrid Grell. Likaså överlämnar Sara Järlemyr uppdraget som recensitionssekreterare till Markus Mannberg. Där till lämnar även Stephan Borgehammar sitt uppdrag som redaktionsmedlem. Från den övriga redaktionen vill vi uttrycka vårt varmaste tack till Martin, Sara och Stephan. Vi vill samtidigt hälsa Astrid och Markus varmt välkomna i redaktionen. ▲